

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Tomáše Langáška (soudce zpravodaj), soudce JUDr. Filipa Dienstbiera a soudkyně Mgr. Barbory Berkové v právní věci žalobce: **V. J.**, zastoupený Mgr. Františkem Jarošem, advokátem, sídlem Antonína Dvořáka 287, Turnov, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, sídlem Křížová 25, Praha 5, týkající se žaloby proti rozhodnutí žalované ze dne 14. října 2016, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 27. září 2019 č. j. 32 Ad 20/2016 - 122

t a k t o :

- I. Kasační stížnost žalobce **s e z a m í t á .**
- II. Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení případu

[1] Rozhodnutím ze dne 21. července 2016 č. j. X žalovaná zamítla žádost žalobce o starobní důchod pro nesplnění podmínek podle § 28 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a § 2 nařízení vlády č. 363/2009 Sb., o stanovení důchodového věku a přepočtu starobních důchodů některých horníků, kteří začali vykonávat své zaměstnání před rokem 1993, ve znění účinném od 1. června 2015 (dále jen „nařízení č. 363/2009 Sb.“). Žalobce nesplnil podmínky pro snížení důchodového věku. Do konce roku 1992 žalobce odpracoval (po přepočtu) 1 298 směn v uranových dolech, v období mezi lety 1993 a 2008 odpracoval 597 směn v uranových dolech (pracovní kategorie I.AA). Zaměstnání žalobce v této pracovní kategorii skončilo z důvodu dosažení nejvyšší přípustné expozice. Celkem žalobce odpracoval 1 895 směn v uranových dolech, nedosáhl tedy počtu 1 981 směn nutného pro snížení důchodového věku.

[2] V námitkách proti tomuto rozhodnutí žalobce namítal, že od 8. listopadu 1982 do 30. září 1986 pracoval v podzemí pro Metrostav jako stavební dělník v pracovní kategorii I.A, přičemž odpracoval 866 směn v podzemí. Následně pracoval v uranových dolech,

tedy v kategorii I.AA, čehož musel zanechat po dosažení nejvyšší přípustné expozice. Od července 1997 mu byl přiznán zvláštní příspěvek horníkům.

[3] Námitky žalobce proti svému rozhodnutí zamítla žalovaná rozhodnutím označeným v záhlaví, přičemž setrvala na závěru, že žalobce nezískal potřebnou dobu zaměstnání v preferované pracovní kategorii pro vznik nároku na starobní důchod podle § 21 a § 174 zákona č. 100/1998 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, a nesplnil tedy podmínky pro snížení důchodového věku podle nařízení č. 363/2009 Sb. Žalovaná konstatovala, že dobu, kterou žalobce odpracoval u národního podniku Metrostav, nelze převést na směny ve smyslu uvedeného nařízení, neboť nešlo o zaměstnání v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech. Zvláštní příspěvek horníkům, který žalobce pobíral od 1. července 1997, nemá na posouzení jeho nároku na starobní důchod vliv.

[4] Žalobce podal proti rozhodnutí žalované žalobu, k níž přiložil potvrzení od společnosti Metrostav, a.s., že u ní byl v době od 8. listopadu 1982 do 30. září 1986 zaměstnán jako stavební dělník v podzemí, kde odpracoval celkem 866 směn, což činí 15,75 % nejvyšší přípustné expozice. Následně žalobce doplnil zprávu o výsledku mimořádné lékařské preventivní prohlídky pracovníka po dosažení nejvyšší přípustné expozice, z níž vyplývá, že rozhodnutím zástupce hlavního hygienika ČR pro uranový průmysl ze dne 26. října 1990 č. j. HEM-300-2.10.90 byla u žalobce zjištěna trvalá nezpůsobilost k výkonu dosavadní práce v podzemí uranových dolů. Žalobce též předložil oznámení, že mu byl s účinností ode dne 1. července 1997 přiznán zvláštní příspěvek horníkům, a své čestné prohlášení.

[5] Krajský soud v Hradci Králové (dále jen „krajský soud“) žalobu zamítl rozsudkem ze dne 17. dubna 2018 č. j. 32 Ad 20/2016 - 40. Rozsudkem ze dne 11. září 2018 č. j. 6 Ads 154/2018 - 31 Nejvyšší správní soud zrušil uvedený rozsudek krajského soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení, neboť krajský soud provedl dokazování listinami, které žalobce předložil se žalobou, mimo ústní jednání.

[6] Krajský soud následně nařídil jednání, na kterém provedl dokazování listinami předloženými žalobcem a vyzval žalobce, aby popsal práci, kterou vykonával pro národní podnik Metrostav. Žalobce uvedl, že v letech 1982 – 1986 pracoval při ražení stanic metra. Práce probíhaly asi 30 metrů pod povrchem, bylo nutné umělé odvětrávání. Stejně jako v uranových dolech žalobce pracoval při vrtání čelby, zpevňoval vyvrtanou horninu betonem. Práce pro Metrostav byla fyzicky náročnější než práce v uranových dolech, neboť žalobce používal pneumatické nářadí, což bylo náročné pro ruce. Postupovalo se po metrech, zatímco v uranových dolech se otvor odvrátil po dvou metrech až do délky například 100 metrů.

[7] Rozsudkem ze dne 22. listopadu 2018 č. j. 32 Ad 20/2016 - 77 krajský soud zrušil rozhodnutí žalované a věc jí vrátil k dalšímu řízení. Také tento rozsudek zrušil Nejvyšší správní soud rozsudkem ze dne 6. března 2019 č. j. 6 Ads 1/2019 - 33, tentokrát pro nepřezkoumatelnost. Krajský soud se totiž ve svém rozhodnutí nevyjádřil k otázce, zda práce žalobce při ražení stanic metra byla, či nebyla zaměstnáním v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech, popřípadě, zda je ukončení práce v hlubinných dolech z důvodu dosažení nejvyšší přípustné expozice relevantní pro snížení věkové hranice pro odchod do důchodu, nýbrž jejich posouzení i přes doplněné dokazování nechal na žalované.

[8] Krajský soud žalobu následně rozsudkem označeným v návěti zamítl. Dospěl k závěru, že žalobce vykonával práci stavebního dělníka v podzemí, což nelze považovat za zaměstnání v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech, nýbrž jde o provádění podzemních staveb hornickým způsobem, které je zařazeno do pracovní kategorie I.A. Činnost stavebního dělníka při ražbách stanic metra nelze ztotožňovat s činností horníka-dělníka

pokračování

a horníka v hlubinném uranovém dole, tyto pracovní činnosti se liší místem výkonu i obsahem. Krajský soud dále konstatoval, že snížení věkové hranice pro nárok na starobní důchod se neodvívá od dosažení nejvyšší přípustné expozice, nýbrž je vázáno na získání stanovené doby zaměstnání v preferované pracovní kategorii I.AA nebo počtu směn v preferovaném zaměstnání v hornictví. Zaměstnání žalobce v Metrostavu do této kategorie nespadá.

II. Kasační stížnost a průběh řízení o ní

[9] Proti rozsudku krajského soudu podal žalobce (dále též „stěžovatel“) kasační stížnost. Namítal, že krajský soud se nezabýval charakterem práce, kterou stěžovatel vykonával pro národní podnik Metrostav, a rozhodl v rozporu se svými skutkovými zjištěními aplikovanými v předešlém rozhodnutí. Krajský soud rozhodl zcela opačně než v předchozím rozhodnutí, pročť považuje stěžovatel napadený rozsudek za nepřezkoumatelný. Krajský soud rezignoval na posouzení charakteru práce vykonávané stěžovatelem ve smyslu judikatury Ústavního soudu, jak mu uložil Nejvyšší správní soud, a nevypořádal se s otázkou dosažení nejvyšší přípustné expozice. Krajský soud se vrátil k čistě formalistickému a mechanickému zařazení prací do pracovních kategorií pouze podle jejich označení. Stěžovatel odkázal na rozsudek č. j. 32 Ad 20/2016 - 77, v němž krajský soud uznal, že práce, kterou stěžovatel vykonával pro Metrostav, je co do náplně a místa výkonu srovnatelná s prací v uranových dolech. Obě práce byly prováděny po celou pracovní dobu pod zemí, jejich náplní byla ražba tunelů, jejich zpevnění a odtěžení horniny. Stěžovatel práce podrobně popsal během výpovědi před krajským soudem. Pokud krajský soud nakonec shledal, že je třeba dokazování ze strany stěžovatele doplnit, měl vyslechnout stěžovatelova předáka v podniku Metrostav, kterého stěžovatel navrhoval jako svědka. Stanovisko stěžovatele podporují i předložené dokumenty, které krajský soud najednou posoudil zcela opačně než ve svém předcházejícím rozhodnutí, aniž by tento obrat jakkoli vysvětlil.

[10] Stěžovatel trvá na tom, že práce, kterou vykonával pro Metrostav (ražba koridorů a stanic metra v podzemí, odtěžení ražbou získaného materiálu), je totožná například s ražením důlních šachet nebo s prací vrtného dělníka. Dle názoru stěžovatele „zaměstnání v hornictví“ zahrnuje činnosti shodné s činnostmi při ražení důlních děl. Další podmínkou je stálé pracoviště pod zemí. Tato podmínka naopak chybí u pracovní kategorie I.A, do níž jsou zařazena zaměstnání pod zemí při provádění podzemních staveb hornickým způsobem. Pojem hlubinný důl pak má dle názoru stěžovatele především odlišit hlubinné doly od povrchových, kde nejsou raženy šachty. Všechny tyto podmínky práce stěžovatele pro Metrostav splňovala. Stěžovatel považuje za absurdní, aby byly dvě obsahově zcela totožné práce hodnoceny rozdílně. Podotkl, že práce pro Metrostav byla ve skutečnosti náročnější než práce v uranových dolech. Pokud by měl platit výklad krajského soudu a žalované, stát by stěžovateli nejprve znemožnil vykonávat druh práce nutný k dosažení odpovídajícího typu starobního důchodu a následně by mu tento typ důchodu nepřiznal s odůvodněním, že neodpracoval potřebnou dobu, ačkoli to stěžovateli v minulosti písemné doklady potvrdily.

[11] Žalovaná ve vyjádření ke kasační stížnosti uvedla, že pokud charakter stěžovatelem skutečně vykonávané práce odpovídá práci stavebního dělníka při ražbě tunelů metra prováděné hornickým způsobem, nejedná se o zaměstnání v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinném dole. Z judikatury Ústavního soudu nevyplývá, že by žalovaná měla zařadit zaměstnání, které nebylo nikdy vykonáváno na pracovišti v hlubinném dole, do kategorie I.AA. Ústavní soud nikdy nezpochybil rozdělení jednotlivých druhů zaměstnání do pracovních kategorií a z nich odvozenou diferenciací důchodových nároků. V rozsudku č. j. 6 Ads 154/2018 - 31 Nejvyšší správní soud odkazoval na judikaturu Ústavního soudu

v jiném kontextu, než dovozuje stěžovatel. Krajský soud ani ve svém druhém rozsudku v této věci nezařadil sporné zaměstnání do pracovní kategorie I.AA. V nyní napadeném rozsudku se krajský soud vyjádřil i k otázce dosažení nejvyšší přípustné expozice. Výpověď stěžovatele a listiny předložené v řízení o žalobě potvrzují skutečnosti, které žalovaná zjistila ve správním řízení, tedy že žalobce vykonával práci stavebního dělníka při ražbách tunelů metra, kterou zákonodárce zařadil do pracovní kategorie I.A, nikoli zaměstnání v hornictví v hlubinném dole. Pracoviště pod zemí nelze ztotožňovat s hlubinným dolem, zákon je jednoznačně rozlišuje. To, že je na podzemních stavbách prováděna práce hornickým způsobem, zákonodárce zohlednil snížením důchodového věku pro tuto pracovní kategorii, avšak nařízení č. 363/2009 Sb. se na ni nevztahovalo a nikdy vztahovat nemělo. Nejvyšší správní soud opakovaně dovodil, že zaměstnání nelze zařadit do výhodnější pracovní kategorie srovnávacím způsobem.

[12] Nejvyšší správní soud zaslal vyjádření žalované stěžovateli na vědomí.

III. Posouzení kasační stížnosti Nejvyšším správním soudem

[13] Nejvyšší správní soud kasační stížnost posoudil a dospěl k závěru, že není důvodná.

[14] Stěžovatel neoprávněně vytýká krajskému soudu, že rozhodl v rozporu s tím, jak věc posoudil ve svém druhém rozsudku (č. j. 32 Ad 20/2016 - 77). Nejvyšší správní soud zrušil tento rozsudek krajského soudu právě proto, že v něm žádný právní názor na zařazení práce, kterou žalobce vykonával při ražení tunelů metra, nebyl vyjádřen – krajský soud totiž zavázal žalovanou věc znovu posoudit, aniž by jí k tomu dal jakékoli vodítko. Krajský soud se tudíž v nyní napadeném rozsudku nemohl odchýlit od žádného dříve vyjádřeného právního názoru, který by vyzníval ve prospěch stěžovatele, neboť takový názor neexistoval.

[15] Nedůvodná je i námitka stěžovatele, že krajský soud v rozporu se závazným pokynem Nejvyššího správního soudu rezignoval na posouzení charakteru vykonávané práce ve světle nálezů Ústavního soudu ze dne 23. srpna 2010 sp. zn. I. ÚS 1415/10, N 168/58 SbNU 457, a ze dne 15. září 2015 sp. zn. III. ÚS 1015/13, N 166/78 SbNU 491. Z těchto rozhodnutí především vyplývá, že při posuzování charakteru zaměstnání pro účely jeho zařazení do pracovní kategorie soudy nemohou mechanicky přejímat zařazení konkrétní činnosti ze strany zaměstnavatele, pokud je žadatel o starobní důchod rozporuje, nýbrž jsou povinny v takové situaci provést další dokazování. Soudy mohou po provedeném dokazování vyslovit, že zaměstnanec splňuje podmínky pro zařazení do určité pracovní kategorie v případě, že jím vykonávaná práce zcela odpovídá některému zaměstnání zařazenému do této kategorie. Primárně je třeba vycházet z evidenčních listů důchodového pojištění (případně dalších listin), nicméně údaje z této evidence lze právě na základě dokazování vyvrátit (srov. přiměřeně též rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. září 2016 č. j. 4 Ads 126/2016 - 42, který navazoval na citované nálezy Ústavního soudu). Stejně tak potvrzení zaměstnavatele o počtu směn odpracovaných na stálém pracovišti pod zemí v hlubinných dolech (§ 4 nařízení č. 363/2009 Sb.) představuje sice klíčový důkazní prostředek, nikoli však výlučný a jediný možný podklad pro klasifikaci určitého druhu zaměstnání (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. října 2010 č. j. 3 Ads 123/2012 - 32). Těmito požadavky se krajský soud řídil, neboť vycházel ze všech listinných důkazů i z výpovědi stěžovatele. Rozhodující přitom není slovní popis vykonávané činnosti, ale její skutečná náplň, přičemž práce spadající do kategorie I.AA musí být vykonávána převážně na pracovištích v podzemí hlubinných dolů. I tento závěr Ústavního soudu krajský soud respektoval, neboť jedním z důvodů zamítnutí žaloby byla právě skutečnost, že stěžovatel pro Metrostav nikdy nepracoval na pracovišti v hlubinném dole.

pokračování

[16] Nejvyšší správní soud nemůže přisvědčit ani námitce, že krajský soud měl vyslechnout stěžovatelova předáka v národním podniku Metrostav. Skutkový stav, tedy obsah zaměstnání stěžovatele v Metrostavu, byl totiž v řízení před krajským soudem zjištěn v rozsahu dostatečném pro jeho zařazení do pracovní kategorie, což Nejvyšší správní soud konstatoval již v rozsudku č. j. 6 Ads 1/2019 - 33. K dosažení nejvyšší přípustné expozice se krajský soud vyjádřil v bodě 32 svého rozsudku s tím, že nárok na snížení důchodového věku od něho není odvozován.

[17] Podle § 28 zákona o důchodovém pojištění má nárok na starobní důchod pojištěnec, který získal potřebnou dobu pojištění a dosáhl stanoveného věku, případně splňuje další podmínky stanovené v tomto zákoně. Nároky na snížení věkové hranice pro vznik nároku na starobní důchod podle předpisů platných před 1. lednem 1996 (kdy nabyl zákon o důchodovém pojištění účinnosti) po odpracování stanovené doby zaměstnání v I. pracovní kategorii zůstávají zachovány. Snížená věková hranice pro vznik nároku na starobní důchod se přitom považuje za důchodový věk pro účely zákona o důchodovém pojištění (§ 74 zákona o důchodovém pojištění).

[18] Pracovní kategorie upravoval § 14 zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení. Podle jeho prvního odstavce byla zaměstnání pro účely důchodového zabezpečení zařazena do 31. prosince 1992 podle druhu vykonávaných prací do tří pracovních kategorií. Zaměstnání I. a II. pracovní kategorie byla uvedena v resortních seznamech vydaných před 1. červnem 1992, III. pracovní kategorie byla zbytková. Podle § 14 odst. 2 zákona o sociálním zabezpečení se do I. pracovní kategorie zařazují zaměstnání, *v nichž se vykonávají soustavně a v průběhu kalendářního měsíce převážně práce rizikové, při kterých dochází k častým a trvalým poruchám zdraví pracovníků působením škodlivých fyzikálních a chemických vlivů, a to a) zaměstnání v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech, b) ostatní zaměstnání v hornictví vykonávaná pod zemí v hlubinných dolech, c) zaměstnání pod zemí při provádění podzemních staveb hornickým způsobem, [...].*

[19] Podrobnější úpravu obsahovalo nařízení vlády Československé socialistické republiky č. 117/1988 Sb., o zařazování zaměstnání do I. a II. pracovní kategorie pro účely důchodového zabezpečení (dále jen „nařízení č. 117/1988 Sb.“). Toto nařízení ve své příloze I vymezovalo zaměstnání zařazená do I. pracovní kategorie. Zaměstnání I. pracovní kategorie v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech [§ 14 odst. 2 písm. a) zákona o sociálním zabezpečení] byla jako privilegovaná kategorie I.AA vyjmenována v příloze č. 2 citovaného nařízení, která odkazovala na výnos Federálního ministerstva paliv a energetiky č. 6/1978, kterým se vydává resortní seznam zaměstnání zařazených pro účely důchodového zabezpečení do I. a II. pracovní kategorie.

[20] To, zda je konkrétní zaměstnání zařazeno pod § 14 odst. 2 písm. a) (tedy do kategorie I.AA), či písm. c) zákona o sociálním zabezpečení, se potom projevovalo v zákonném požadavku na dobu, po niž musel občan takové zaměstnání vykonávat, aby mu vznikl nárok na starobní důchod [srov. § 21 odst. 1 písm. a) a písm. c) zákona o sociálním zabezpečení].

[21] Ačkoli v roce 1992 došlo ke zrušení pracovních kategorií (zákon č. 235/1992 Sb., o zrušení pracovních kategorií a o některých dalších změnách v sociálním zabezpečení), zvýhodnění občanů, kteří dříve pracovali v preferovaných kategoriích, přetrvalo v § 174 zákona o sociálním zabezpečení. Podle nyní účinného § 107 odst. 2 ve spojení s § 76a zákona o důchodovém pojištění může vláda nařízením stanovit, že u pojištěnců, kteří začali před 1. lednem 1993 vykonávat zaměstnání v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech (tedy v bývalé kategorii I.AA), se důchodový věk s přihlédnutím k délce zaměstnání v hornictví stanoví v nižších věkových hranicích, než jsou věkové hranice stanovené zákonem o důchodovém pojištění. Tyto věkové hranice nemohou být výhodnější než podle právních předpisů účinných k 31. prosinci 1992.

[22] Vláda tak učinila již zmiňovaným nařízením č. 363/2009 Sb. Toto nařízení se vztahuje na osoby, které vykonávaly před 1. lednem 1993 zaměstnání v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech zařazené do I. pracovní kategorie a zakládající nárok na starobní důchod ve věku 55 let (což je právě zaměstnání zařazené do kategorie I.AA), které takto odpracovaly počet směn stanovený v § 1 písm. b) nařízení a které nesplnily podmínky uvedené v zákoně o sociálním zabezpečení pro stanovení důchodového věku 55 let. Toto nařízení se tedy vztahuje na horníky, kteří začali vykonávat zaměstnání zařazené do kategorie I.AA před zrušením pracovních kategorií, avšak nestihli splnit podmínky pro vznik nároku na starobní důchod podle § 21 odst. 1 písm. a) zákona o sociálním zabezpečení. Toto nařízení obsahuje také klíč pro převedení doby odpracované před zrušením pracovních kategorií na společnou základnu s dobou odpracovanou později (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. července 2014 č. j. 2 Ads 94/2014 - 26).

[23] Stěžovatel po určitou dobu pracoval pod zemí v hlubinných uranových dolech, tato doba však pro vznik nároku na důchod podle nařízení č. 363/2009 Sb. nestačila (jednalo se o oněch 1 895 směn zmíněných v bodu [1] odůvodnění tohoto rozsudku). Sporné je potom posouzení zaměstnání, které stěžovatel vykonával předtím, než nastoupil do uranových dolů. V letech 1982 – 1986 byl stěžovatel zaměstnán u národního podniku Metrostav (nyní Metrostav, a.s.) při ražbě stanic metra. Krajský soud tuto činnost shodně se žalovanou vyhodnotil jako zaměstnání pod zemí při provádění staveb hornickým způsobem, tedy jako činnost spadající vymezenou § 14 odst. 2 písm. c) zákona o sociálním zabezpečení. Naopak stěžovatel se domnívá, že jde o činnost srovnatelnou se zaměstnáním v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech zařazeným do zvýhodněné kategorie I.AA [tedy činností zařazenou do přílohy č. 2 nařízení č. 117/1988 Sb., vymezenou primárně v § 14 odst. 2 písm. a) zákona o sociálním zabezpečení].

[24] Nejvyšší správní soud se ztotožňuje se závěrem krajského soudu i žalované, že ražbu tunelů metra nelze zařadit do preferované pracovní kategorie I.AA jen proto, že z pohledu stěžovatele šlo o práci srovnatelnou se zaměstnáním v hornictví se stálým pracovištěm v hlubinných dolech. Z rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 9. února 2011 č. j. 3 Ads 129/2010 - 82, č. 2442/2011 Sb. NSS, vyplývá, že pokud konkrétní povolání nebylo zařazeno v příslušném rezortním seznamu (v tomto případě ve výnosu Federálního ministerstva paliv a energetiky č. 6/1978, kterým se vydává resortní seznam zaměstnání zařazených pro účely důchodového zabezpečení do I. a II. pracovní kategorie, viz výše), „nemohlo být na základě rozšiřujícího výkladu ustanovení zákona či prováděcího nařízení do takové kategorie podřazeno, a to ani na základě soudního uvážení“. Soudy mohou na základě provedení dokazování vyslovit, že pracovník splňuje podmínky pro zařazení do určité pracovní kategorie v případě, že práce jím vykonávaná zcela odpovídala některému zaměstnání zařazenému do této kategorie, „přičemž ovšem musely zkoumat všechny podmínky, za nichž mohlo být zaměstnání zařazeno do resortního seznamu“ (obdobně srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. srpna 2009 č. j. 6 Ads 109/2007 - 110 a stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. října 1977 sp. zn. Cpjf 46/77, publikované pod č. 1/1978 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu). Tato obecná východiska pro zařazování zaměstnání do pracovních kategorií nejsou z pohledu Ústavního soudu problematická (srov. usnesení ze dne 24. listopadu 2011 sp. zn. III. ÚS 1287/11 a ze dne 17. dubna 2018 sp. zn. III. ÚS 433/18).

[25] Skupiny zaměstnání vymezené v § 14 odst. 2 písm. a) – c) zákona o sociálním zabezpečení sdílejí jeden společný znak – práci pod zemí. Do preferované kategorie I.AA však náleží pouze zaměstnání (1) v hornictví, (2) se stálým pracovištěm (3) v hlubinných dolech, tedy skupina vymezená v písm. a) citovaného ustanovení. Písm. b) se od předešlého liší absencí požadavku na stálé pracoviště pod zemí, písm. c) zahrnuje zaměstnání, která nelze podřadit pod pojem

pokračování

„hornictví“, avšak zahrnují provádění podzemních staveb hornickým způsobem, a rovněž nestanoví podmínku stálého pracoviště pod zemí v hlubinném dole. Pro tento případ je přitom klíčové rozlišení mezi § 14 odst. 2 písm. a) a c) zákona o sociálním zabezpečení.

[26] Nejvyšší správní soud již v rozsudku č. j. 6 Ads 1/2019 - 33 zdůraznil, že do kategorie I.AA lze zařadit pouze zaměstnání v **hornictví** se stálým pracovištěm pod zemí v **hlubinných dolech**, a to na základě textu § 14 odst. 2 zákona o sociálním zabezpečení i výše citovaného nálezu sp. zn. III. ÚS 1015/13, v němž Ústavní soud dospěl k závěru, že pro zařazení určité práce do přílohy č. 2 nařízení vlády č. 117/1988 Sb. (která zahrnovala právě zaměstnání zařazená do kategorie I.AA) je podstatné právě to, „*zda byla vykonávána soustavně a v průběhu kalendářního měsíce převážně na pracovištích v podzemí hlubinných dolů*“ (v případech řešených Ústavním soudem pod sp. zn. I. ÚS 1415/10 a III. ÚS 1015/13 byl sporný druh, resp. obsahová náplň práce označené důlní měřič, nikoli to, že se jednalo o soustavně a v průběhu kalendářního měsíce převážně vykonávanou práci v hornictví se stálým pracovištěm v hlubinném dole, v daném případě uranovém; viz též rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 3. listopadu 2016 č. j. 9 Ads 23/2016 - 40). V řízení před krajským soudem bylo jednoznačně prokázáno (a stěžovatel to ani nezpochybňoval), že stěžovatel pro Metrostav pracoval sice pod zemí, avšak nikoli na pracovišti v hlubinném dole. Stejně tak krajský soud správně uzavřel, že stěžovatel v letech 1982 – 1986 nepracoval v hornictví, nýbrž razil tunely pro metro, tedy prováděl stavby hornickým způsobem.

[27] Pokud by Nejvyšší správní soud přijal argumentaci stěžovatele, obsah § 14 odst. 2 písm. c) zákona o sociálním zabezpečení by se tím z valné části vyprázdnil. Bez důsledného rozlišování mezi prací prováděnou „jen“ pod zemí a prací v hlubinném dole, stejně jako mezi hornictvím jako takovým a prováděním staveb hornickým způsobem by totiž prakticky veškerá zaměstnání se stálým pracovištěm pod zemí spadla do režimu § 14 odst. 2 písm. a) zákona o sociálním zabezpečení, tedy do kategorie I.AA. Ustanovení § 14 odst. 2 písm. c) by tudíž bylo prakticky zbytečné. Něco takového však nemohlo být úmyslem zákonodárce.

[28] Nejvyšší správní soud již výše uvedl, že se nařízení vlády č. 363/2009 Sb., o stanovení důchodového věku a přepočtu starobních důchodů některých horníků, kteří začali vykonávat své zaměstnání před rokem 1993, vztahuje pouze na zaměstnání v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech, tedy na zaměstnání zařazená do kategorie I.AA. Práce, kterou stěžovatel vykonával pro Metrostav, do této kategorie nespadá, uvedené nařízení na ni tudíž nelze aplikovat. Krajský soud i žalovaná tudíž dospěly ke správnému závěru, že stěžovatel neodpracoval potřebný počet směn v zaměstnání zařazeném do kategorie I.AA, a tudíž nemá nárok na snížení důchodového věku podle nařízení č. 363/2009 Sb.

[29] K námitce týkající se dosažení nejvyšší přípustné expozice Nejvyšší správní soud uvádí, že § 1 odst. 1 písm. b) nařízení č. 363/2009 Sb. snižuje požadovaný počet odpracovaných směn na 2 200, respektive na 1 981, jde-li o uranové doly, právě s ohledem na skutečnost, že zaměstnání v hornictví mohlo být ukončeno dříve právě z důvodu dosažení nejvyšší přípustné expozice, což sleduje ochranu zdraví zaměstnance. Z odůvodnění rozhodnutí žalované přitom vyplývá, že v případě stěžovatele posuzovala splnění podmínek pro vznik nároku na starobní důchod ve vztahu k takto snížené hodnotě (viz výše bod [1]), stěžovatel nicméně požadovaný počet směn v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech nedosáhl. Právní úprava důchodového pojištění nestanoví žádný zvláštní režim pro horníky, kteří dosáhli nejvyšší přípustné expozice dříve, než dosáhli potřebného počtu směn odpracovaných v preferované pracovní kategorii (jak Nejvyšší správní soud podotkl již v rozsudku ze dne 12. října 2016 č. j. 3 Ads 258/2015 - 27), to však nezakládá její protiústavnost, ani stěžovatel v tomto směru žádné argumenty neuplatnil. Stanovení hranice

přípustné expozice, resp. preference určitých skupin zaměstnání z hlediska nároků na starobní důchod je z podstatné části politickým rozhodnutím zákonodárce, limitem je zde toliko zákaz libovůle (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. ledna 2018 č. j. 1 Ads 346/2017 - 34 a tam citovaný náleží Ústavního soudu ČSFR ze dne 8. října 1992 sp. zn. Pl. ÚS 22/92 a rovněž náleží Ústavního soudu ze dne 23. března 2010 sp. zn. Pl. ÚS 8/07, vyhlášený pod č. 135/2010 Sb.). Jak Ústavní soud uvedl v náleží ze dne 7. června 1995 sp. zn. Pl. ÚS 4/95, vyhlášeném pod č. 168/1995 Sb., „nerovnost v sociálních vztazích, má-li se dotknout základních lidských práv, musí dosáhnout intenzity, zpochybňující, alespoň v určitém směru, již samu podstatu rovnosti“ (shodně též náleží Ústavního soudu ze dne 2. září 1998 sp. zn. Pl. ÚS 40/97, vyhlášený pod č. 223/1998 Sb.). O takový případ v projednávané věci nejde.

IV. Závěr a náklady řízení

[30] Nejvyšší správní soud tedy uzavírá, že neshledal kasační stížnost důvodnou, pročez ji ve smyslu poslední věty § 110 odst. 1 s. ř. s. zamítl. Rozhodl tak bez jednání postupem podle § 109 odst. 2 s. ř. s.

[31] O nákladech řízení o kasační stížnosti rozhodl Nejvyšší správní soud podle § 60 odst. 1 a 2 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. Žalobce neměl úspěch ve věci, nemá proto právo na náhradu nákladů řízení. Žalovaná měla ve věci plný úspěch, podle § 60 odst. 2 s. ř. s. však nemá ve věcech důchodového pojištění na náhradu nákladů řízení právo.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředek přípustné.

V Brně dne 23. ledna 2020

JUDr. Tomáš Langášek
předseda senátu